

ΧΡΟΝΗΣ ΜΙΣΣΙΟΣ

$$8-3=11$$

Το τελευταίο έργο του συγγραφέα του *...Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς*

ΧΡΟΝΗΣ ΜΙΣΣΙΟΣ

$$8 - 3 = 11$$

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ρηγιώ Παπατσαρούχα-Μίτσιου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 466

Χρόνης Μίσσιος, 8 - 3 = 11

Διορθώσεις: Δέσποινα Ζηλφίδου

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ - Μοντάζ: Μαρία Ποινοπούλου-Ρένεση

Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και κληρονόμοι Χρόνη Μίσσιου, Αθήνα, 2017

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάιος 2019

KET B320 ΚΕΠ 314/19

ISBN 978-960-16-7573-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΡΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

«Πρώτες μέρες της άνοιξης, και τ' απομεσήμερο από κείνα τα σπιρτόζικα που μοιάζουν με φωτεινό πρωινό γεμάτο προσδοκίες. Περπατούσα σχεδόν χορεύοντας. Φορούσα ένα άσπρο μακό μπλουζάκι, με βαθύ ντεκολτέ και χωρίς σουτιέν, μια φαρδιά βαμβακερή φούστα, και από πάνω μια ελαφριά καμπαρντίνα. Ο Πάρης καθόταν σε μια πολυθρόνα και διάβαζε. Έβγαλα την καμπαρντίνα μου και έκατσα απέναντί του. Αμέσως τα μάτια του καρφώθηκαν στις τσιτωμένες ρώγες των βυζιών μου, που διακρίνονταν σκούρες κάτω από το άσπρο βαμβακερό μπλουζάκι. Κάπου κάπου συνηθίζαμε να καπνίζουμε κανένα τσιγαράκι, όχι πονηρό, κανονικό, έτσι δεν παραξελεύτηκε όταν του είπα ότι έκλεψα και ένα τσιγαράκι για να καπνίσουμε. Όταν καπνίζαμε, τα ερωτικά μας ταγκό γίνονταν πιο απολαυστικά. Ανάψαμε το τσιγάρο. Στην τρίτη ρουφηξιά αρχίσαμε να γελάμε σαν παλαβοί, ύστερα παραμείναμε σιωπηλοί, ταξιδεύοντας, στο παρόν, στο παρελθόν και στο μέλλον. Οι επιθυμίες φωταγωγούνται, οι αισθήσεις, σε εγρήγορση, αμφισβητούν τους ηθικούς φραγμούς.

»«Θα χορέψω μόνο για σένα, γιατί σ' αγαπώ» του είπα και σηκώθηκα, κούρντισα το γραμμόφωνο και έβαλα ένα παθητικό σλόου. Αρχισα να κινούμαι στον ρυθμό της μουσικής, χαϊδεύοντας το κορμί μου, σιγά σιγά σήκωνα την μπλούζα μου ως τις ρώγες των βυζιών μου και άλλοτε τη φούστα μου ως την αρχή του μυστηρίου. Μην τα πολυλογώ, νυμφίδιο κανονικό, ξεσκολισμένο στην αποπλάνηση και του σατανά ακόμα, από την εποχή που ήμουνα εσώκλειστη στις καλόγριες.

»Ξαπλώσαμε στο παχύ περσικό χαλί του γραφείου του. Το στόμα μας, στεγνό και πικρό, γέμισε μέλι στο

πρώτο φιλί, οι γλώσσες μας, βελούδινες και πολυσήμαντες, μπλέκονταν σ' εκείνον τον τόσο αρχαίο αλλά πάντα μοναδικό χορό. Παρθένοι και οι δύο, πιο έμπειρη και τολμηρή εγώ, είχα, βλέπεις, και τον σκοπό μου, αν και δω που τα λέμε, από ένα σημείο και ύστερα ξεχάστηκε και ο σκοπός και οι συγγένειες, κι απόμεινε μόνο αυτός ο άγνωστος δρόμος που έπρεπε να διανύσουμε για να λευτερώσουμε τον πόθο που φλόγιζε τα κορμιά μας... Μην τα πολυλογούμε, ούτε θυμάμαι πόσες φορές εκσπερμάτωσε μέχρι να καταφέρει να με ξεπαρθενέψει, αλλά κι εγώ βρισκόμουνα σε συνεχή οργασμό...

»“Και τώρα;” ρώτησε ο Πάρης όταν συνήλθαμε από την πρωτόγνωρη ηδονή. Και οι δυο μας είχαμε την αίσθηση ότι ανοίξαμε μια πορτούλα σ' έναν κόσμο μαγικό. Είμαστε όμως πρωτοξάδερφα, κι ο Πάρης σχεδόν αρραβωνιασμένος με την Κλαιρ, την κόρη του Γάλλου πρόξενου, λόγω οικογενειακών συμφερόντων φυσικά».

Η Ιοκάστη διέκοψε για λίγο την αφήγηση της πολυτάραχης ζωής της. Το φεγγάρι, ασημένια νταντέλα στον ήρεμο ύπνο της θάλασσας. Δυο δελφίνια παίζαν στο μαγικό φως πηδώντας ψηλά με παιδικές φωνούλες. Τον είδε που τα κοιτούσε.

— Είναι φίλοι μου, είπε η Ιοκάστη. Έρχονται συχνά και με χαιρετούν. Ένα πρωί έπινα τον καφέ μου εδώ μπροστά, η θάλασσα μπουνάτσα, καλή ώρα, ξαφνικά βλέπω στ' ανοιχτά, εκεί κατά τη μεριά του κάβου όπου είχα ρίξει τα δίχτυα μου, ένα δελφίνι να πετιέται ψηλά, να φωνάζει σπαραχτικά, να ξαναβουτάει και να ξαναπετιέται. Κατάλαβα πως κάτι κακό συνέβαινε και ζητούσε βοήθεια.

Πήδηξα στη βάρκα μου και έφτασα στο σημείο όπου είχα ρίξει τα δίχτυα. Δεν υπήρχαν ούτε σημαδούρες ούτε σκοινιά, φόρεσα μάσκα, φαροπέδιλα, πήρα το μαχαίρι μου και βούτηξα. Τα σκοινιά τυλιγμένα στους κοραλλιογενείς βράχους και ένα άλλο δελφίνι φασκιωμένο στα δίχτυα να πνίγεται μες στο σπαρτάρισμά του. Μου πήρε ώρα να το λευτερώσω, για τα δίχτυα ούτε συζήτηση, όλα κομμάτια, και μόλις τα είχα αγοράσει. Αλλά τι μ' ένοιωξε, ένιωθα τόσο χαρούμενη, τόσο ευτυχισμένη... Βλέπω ακόμα το βλέμμα του, βλέμμα μικρού παραπονεμένου παιδιού να με κοιτάει μένοντας ακίνητο κάτω από το μαχαίρι μου, που έκοβε τα δίχτυα σύριζα με το κορμί του... Από τότε, όταν είναι μπουνάτσα, πότε με τον ήλιο, πότε με την πανσέληνο, έρχονται και με χαιρετάνε και μου λένε με τον τρόπο τους πως είναι καλά, κι εγώ κάθε φορά γεμίζω μ' εκείνο το αίσθημα τρυφερότητας που είναι σχεδόν ερωτικό. Στο κάτω κάτω, η ζωή είναι αισθήσεις και αισθήματα, όχι ημερομηνίες...

— Δικιά μας είναι, φιλαράκι, δεν σ' το 'πα; Πού να δεις και το μπαξεδάκι της, τα βότανα στην κουζίνα της — θεά! είπε το Τρελό Φτερό, που, καθώς έστρωνε το τραπέζι, άκουγε τη μικρή ιστορία.

Το Τρελό Φτερό ακούμπησε τρεις κούπες με αχνιστή σούπα στο τραπέζι, μια εξάισια ευωδιά κατέκτησε τα ρουθούνια τους.

— Προσέξτε, καίει, δεν έφερα κουτάλια επίτηδες, πρέπει να την πιούμε από την κούπα, αλλιώς χάνει τη δύναμή της. Λοιπόν, τι λέγατε;

Το τοπίο είναι ρευστό, το φως του φεγγαριού καλειδοσκοπιο της πραγματικότητας, οι οξυμένες αισθήσεις

συνδέουν τη φαντασία με τις επιθυμίες. Η φωνή της Ιοκάστης ακούγεται κάπου μακριά αλλά απολύτως ευκρινώς. Οι φθόγγοι, τα σύμφωνα και τα φωνήεντα, οι τόνοι, οι παύσεις, τα κόμματα, οι τελείες, τα θαυμαστικά, όλα μια μουσική σύνθεση αυτής της γλώσσας που, όσο και αν την πετσοκόβουν και την κακοποιούν, αυτή πάντα σε κάποια στόματα ανθίζει, αναζητώντας την ομορφιά και την αισθητική της ζωής.

Η Ιοκάστη συνέχισε την ιστορία της.

—“Και τώρα;” με ρώτησε ο Πάρης. “Και τώρα τίποτα” του απάντησα. “Μην κοιτάς που το απολαμβάνω, ήρθα με σκοπό να σε αποπλανήσω και να ξεπαρθευτώ για να μην παντρευτώ τον γιο του συνεταίρου του που μου προξενεύει ο πατέρας μου. Ε, κι εσύ, κατά την άποψή μου, τα γούστα και τις επιθυμίες μου, ήσουν ο πλέον κατάλληλος για να του χαρίσω την παρθενιά μου. Κατά τα άλλα, εγώ απαλλάσσομαι από τον γαμπρό, εσύ παντρεύεσαι την Κλαιρ, κι εμείς είμαστε πάντα τ’ αγαπημένα ξαδερφάκια”.

»Μ’ αγκάλιασε και με φίλησε φανερά ανακουφισμένος, προσθέτοντας ένα “μακάρι να μπορούσα να σε παντρευτώ”. Ούτε του πέρασε βέβαια απ’ το μυαλό ότι εγώ μπορέι να μην ήθελα να παντρευτώ κανέναν. Σαν να έπιασε τη σκέψη μου, συμπλήρωσε: “Θέλω να πω, από πάντα σ’ αγαπούσα, από τότε που με τα φτυαράκια μας χτίζαμε πύργους στην άμμο”.

»“Γι’ αυτό σε διάλεξα κι εγώ”.

»“Όμως οι πατεράδες μας αδέρφια, βρε αθεόφοβη...”

»“Ε, και; Μήπως θα κάνουμε παιδί;”

»Ξανακάναμε έρωτα, αυτή τη φορά ήταν βαθύτερος

και γλυκύτερος, σαν το ποτάμι που κυλάει ήρεμα, αθέατο ανάμεσα σε νούφαρα, μ' ένα κρυμμένο τραγούδι, και ξαφνικά, η αθέατη ροή ενός μικρού καταρράκτη εκτοξεύει νότες σε χρυσές ηλιαχτίδες, ορχήστρα σε κρεσέντο, όπως και το φως διασπάται σε φωτεινά σταγονίδια στο ουράνιο τόξο της ηδονής.

Η Ιοκάστη χάιδεψε τον γάτο που κούρνιαζε στην αγκαλιά της.

—Ίσως να στάθηκα από τις τυχερές γυναίκες, συνήθως το ξεπαρθένεμα λένε ότι είναι βιασμός... Τέλος πάντων, κόντευε να νυχτώσει όταν γύρισα σπίτι μου ευχαριστημένη και γεμάτη αυτοπεποίθηση. Ένωθα πως αυτή η ερωτική εμπειρία κάτι σημαντικό άλλαξε μέσα μου, με αυτοπροσδιόρισε. Ύστερα από δυο μέρες θα έρχονταν τα σόγια και τα συμπεθεριά για τον επίσημο αρραβώνα.

»Η μεγάλη σάλα του σπιτιού, στολισμένη, κατάμεστη από επίσημα ντυμένους κυρίους και κυρίες, όλη η καλή κοινωνία της παροικίας παρούσα. Η ορχήστρα παίζει απαλή μουσική, μαύροι υπηρέτες σερβίρουν ποτά και αναψυκτικά, οι γυναίκες κουτσομπολεύουν η μια την άλλη πίσω απ' τις βεντάλιες τους και οι άντρες συζητούν αγανακτισμένοι για την αποθράσυνση των μαύρων, που ζητάνε ανθρώπινα δικαιώματα, και για τη φθορά των ηθικών αξιών της λευκής φυλής. Ο πατέρας μου με τον συμπέθερο και τον γιο του κλεισμένοι στο γραφείο του με παζαρεύουν.

»Κάποτε βγήκαν από το γραφείο, με πρόσωπα λάμποντα από ικανοποίηση. Προφανώς, είχαν κάνει καλή συμφωνία... Ο πατέρας μου ανέβηκε στην πρόχειρη εξέδρα που στήθηκε για την ορχήστρα και, αφού

ανήγγειλε το ευτυχές γεγονός, κάλεσε εμένα και τον γαμπρό κοντά του. Την ώρα που ανέβαινα στο ικρίωμα, είδα τον Πάρη να στρίβει αλά γαλλικά, που λένε. Προφανώς φοβήθηκε μη με ζορίσουν και πω ποιος είναι ο δράστης. Εγώ και στα μαρτύρια να με βάζανε δεν επρόκειτο να αποκαλύψω το μυστικό μου. Πάντως, από τότε κατάλαβα πως ο Πάρης ήταν άντρας μόνο κατά το πέος, όπως έλεγε ο παππούς μου ο καπετάν Γιασεμής. Τέλος, πριν προλάβει να πει κανείς τίποτα, μπήκα μπροστά στο μικρόφωνο και σεμνά σεμνά λέω στον υποψήφιο γαμπρό και εις επήκοον όλων: “Κύριε Κλέωνα –έτσι έλεγαν τον γαμπρό– επειδή πριν δώσω κι εγώ τη συγκατάθεσή μου”... Ο πατέρας βγάζει ένα “σιγά μην” και είναι έτοιμος να με αρπάξει από τα μαλλιά, αλλά ξαφνικά συνειδητοποιεί ότι τον παρακολουθεί όλη η καλή κοινωνία της παροικίας και στέκει αμήχανος, έτσι εγώ συνεχίζω απτότητα: “Θέλω να είμαι ειλικρινής μαζί σας. Πρώτον, δεν σας αγαπώ, ούτε σας ξέρω καν, δεύτερον δεν είμαι παρθένα, και τρίτον είμαι επιρρεπής εις τας ηδονάς. Αν αυτά δεν σας ενοχλούν, ευχαρίστως να συμμετάσχω στην οικονομική συμφωνία σας”.

»Προς στιγμήν η αίθουσα μαρμάρωσε, ύστερα σαν να έγινε σεισμός, ένας πανικός. Ο πατέρας μου κατακόκκινος, προσπαθώντας να ξεσφίξει το κολάρο του, έπεσε στην καρέκλα του τρομπετίστα, η μέλλουσα πεθερά μου τραβούσε τον γιο της από το χέρι σαν για να τον σώσει από την πανούκλα. Βέβαια, κανείς δεν νοιάστηκε να ρωτήσει ποιος ήταν δράστης. Η αίθουσα άδειασε εν ριπή οφθαλμού, μείναμε μόνο οι στενοί συγγε-

νείς, που μαζί με τη μάνα μου και τους υπηρέτες, με παγοκύστες και φάρμακα, προσπαθούσαν να συνεφέρουν τον πατέρα μου, και οι μουσικοί, που περίμεναν να πληρωθούν. Μόνο ο παππούς μου ο καπετάν Γιασεμής έμεινε ψύχραιμος, με πήρε από το χέρι και εξαφανιστήκαμε διακριτικά μέχρι να περάσει η μπόρα.

»Αλλά αυτό δεν ήταν μπόρα, ήταν κεραυνός εν αιθρία, που λένε. Ο πατέρας μου έπαθε ένα εγκεφαλικό που τον παρέδωσε επιτέλους, σε αναπηρικό καροτσάκι, στις φροντίδες της μάνας μου, που τόσο τη σιχαινόταν. Τέρμα τα πολυτελή μπορντέλα, οι λέσχες και οι καμαριέρες...

»Μετά το επεισόδιο έμεινα με τον παπού μου. Μια φορά που πήγα να δω τον πατέρα μου, έπαθε τέτοια ταραχή μόλις με είδε, λες κι έβλεπε τον σατανά μπροστά του, κόντεψε να πάθει δεύτερο εγκεφαλικό και να μείνει στον τόπο. “Μακριά μακριά” είπε ο γιατρός, “ουδεμία επαφή”. Άλλο που δεν ήθελα. Ζούσα σχεδόν απομονωμένη από την κοινωνική ζωή της παροικίας. Τι σχεδόν δηλαδή, ούτε αυτός ο χαλβάς ο Πάρης δεν μ’ έπαιρνε ένα τηλέφωνο. Αλλά είχα δυο ισχυρά όπλα: Ήξερα την υποκρισία τους και το ότι ήμουν το αντικείμενο των ερωτικών φαντασιώσεων όλων των αξιοσέβαστων και μη μελών της αξιοτίμου παροικίας. Στα είκοσι χρόνια μου, μετά τη δημόσια δήλωσή μου ότι δεν είμαι παρθένα και βλέπω προς τας ηδονάς, είχα το φωτοστέφανο εταίρας. Απτόητη, ντυμένη πάντα από το Παρίσι, σύχναζα στα καλύτερα στέκια της παροικίας, εξάπτοντας τη φλογερή επιθυμία των αντρών και την ανήμπορη ζήλια των γυναικών...

»Μην τα πολυλογούμε, αφού έκανα κάνα δυο ωραία σκάνδαλα, ξελογιάζοντας μερικά από τα πιο αξιοσέβαστα πρόσωπα της παροικίας, εισβάλλει ένα βράδυ στο σπίτι του παππού μου ο θείος μου, ο πατέρας του Πάρρη, αγριεμένος και βάζει τις φωνές στον παππού μου και σ' εμένα. Ότι “κατέστην ο υπ' αριθμόν ένα κίνδυνος διά την συνοχήν της παροικίας”, διότι εκτός των άλλων είμαι ανακατεμένη και στο κίνημα υπέρ των μαύρων, έχει στοιχεία η αστυνομία, πού να φανταστεί κανείς ότι η κόρη ενός Γαρουφαλή είναι υπέρ των μαύρων! “Τι άλλο μας επιφυλάσσει ο Θεός...” Είχα όντως υπογράψει μian έκκληση για την απελευθέρωση του Μαντέλα. Εν ολίγοις, μας επέδωσε τελεσίγραφο. Ότι, αν δεν εξαφανιστώ, η παροικία και η αστυνομία θα πάρουν μέτρα εναντίον μου. Ο παππούς με κοίταξε και μου 'πε: “Σαν να 'χει δίκιο μου φαίνεται, καιρός να βγάλεις τον θυμό από μέσα σου και να κοιτάξεις τη ζωή σου”.

»Ήμουν α είκοσι δυο χρονών πλέον, είχα βαρεθεί τα σκάνδαλα και την προσπάθεια να αποδείξω την ψευτιά και την υποκρισία της ζωής τους. Οικονομικό πρόβλημα δεν είχα, ο παππούς μου με είχε εξασφαλίσει με καλά εισοδήματα εφ' όρου ζωής, αλλά είχα και την παρουσία της μάνας μου, που ήταν αρκετά μεγάλη. Οι επιχειρήσεις του πατέρα μου, μετά την αναπηρία του, πήγαν κατά διαβόλου. Μόνο ένα καλό εισόδημα και κάποια κτήματα του απέμειναν.

»Έτσι, μian ωραίαν πρωίαν, που λένε, αποχαιρέτησα τον παππού μου –κανέννας άλλος δεν ήρθε να μ' αποχαιρέτησει– και βρέθηκα στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϋ. Ήταν η εποχή που η φοιτητική νεολαία αμφισβη-

τούσε ολόκληρο το σύστημα και την κουλτούρα του. Υπήρξε η πιο ρομαντική ερωτική εξέγερση αγάπης προς την ελευθερία και την αυτοδιάθεση του ανθρώπου. Για πρώτη φορά τόσο μεγάλο πλήθος αγοριών και κοριτσιών, όμοιων και διαφορετικών, πέρα από σύνορα, χρώματα, φυλές και γλώσσες, στροβίλισαν τα όνειρά τους σε μια ενότητα συμπαντική. Ήταν η αναλαμπή της τελευταίας γενιάς των ανθρώπων, πριν μπούνε στην κρεατομηχανή της μετάλλαξης, όπου τα πάντα υποτάσσονται στην ανάγκη του κέρδους και του καταναλωτισμού, καμιά ανθρώπινη δραστηριότητα δεν μπορεί να αποφύγει τη σκοπιμότητα του κέρδους. Ένα από τα πρώτα θύματα βέβαια υπήρξε η παιδεία. Το κεφάλαιο και το πολιτικό σύστημα που το εκπροσωπεί ξέρουν ότι η επιστήμη και η τεχνολογία αποτελούν πλέον τις κυρίαρχες παραγωγικές δυνάμεις της σύγχρονης κοινωνίας. Έτσι τα πανεπιστήμια, από χώροι ελεύθερης έρευνας, διακίνησης ιδεών και ανθρωπιστικής παιδείας, μετατρέπονται σε στρατόπεδα ταχύρρυθμης εκπαίδευσης, φορείς μιας κατακερματισμένης και εξειδικευμένης σε απίθανο βαθμό “γνώσης” που παράγει ηλιθίους υψηλής τεχνολογίας, έτοιμους να υπηρετήσουν στις διάφορες βαθμίδες της μηχανής του κέρδους και στα ερευνητικά κέντρα των πολυεθνικών. Ανθρώπους μονοσήμαντους, κατά την ορθή διατύπωση του Μαρκούζε, ο οποίος επίσης προσδιόρισε ότι το αίτημα της ελευθερίας στις σύγχρονες αναπτυγμένες κοινωνίες δεν είναι μόνον η διεύρυνση των θεσμικών της ορίων, αλλά και ο αγώνας για την ατομική απελευθέρωση από την κουλτούρα και τους καταναγκασμούς του συστήματος. Κάτι που καθιστού-

σε απαραίτητη την προσωπική ευθύνη, στάση και συμπεριφορά. Η αμφισβήτηση του ρασιοναλισμού, ως μοναδικής και απόλυτης μορφής σκέψης και ερμηνείας της πραγματικότητας και του κόσμου, αγκάλιαζε όλες τις φιλοσοφικές και ιδεολογικές εκφάνσεις του λογοκρατούμενου ανθρωποκεντρισμού.

»Μετά την ήττα κι εγώ, όπως πολλοί άλλοι», συνέχισε η Ιοκάστη, «κατέφυγα στις ανατολικές φιλοσοφίες για να βρω το νόημα της ζωής και την ιδανική ανθρωπινή κοινωνία. Έζησα στις Ινδίες, στα Ιμαλάια, στην Κίνα. Τίποτα δεν με ικανοποιούσε ή δεν ανταποκρινόταν στο μεσογειακό μου ταμπεραμέντο. Όσπου στο Κατμαντού γνώρισα τον Ζανό, έναν Γάλλο καθηγητή Φιλοσοφίας στη Σορβόννη. Είχε περάσει κι αυτός μέσα από την ήττα του Γαλλικού Μάη και φαχνόταν. Ήταν λίγο μεγαλύτερος από μένα, γίναμε φλογεροί εραστές, δημιουργικοί, ευφάνταστοι, ένας έρωτας με φωταγωγημένους σταθμούς. Όπως έλεγε ο Ζανό, ξεκινούσε από το Αντάτζιο του Αλμπινόνι, περνούσε από τη Λίμνη των Κύκνων, για να ξεσπάσει στους Ουγγρικούς Χορούς του Μπραμς. Έτσι κάπως περιέγραφε την πορεία των αισθήσεων στις ερωτικές μας συναντήσεις.

»Στα διαλείμματα των ηδονών συζητούσαμε –για τι άλλο βέβαια;– για τη φιλοσοφία και για το νόημα της ζωής. Όταν πρωτογνωριστήκαμε, με ρώτησε τι γύρευα εγώ, μια Ελληνίδα, στα Ιμαλάια. Του απάντησα πως έψαχνα να βρω το νόημα της ζωής. Έβαλε τα γέλια. Όταν τον ρώτησα γιατί του φαίνεται αστείο, “γιατί απλούστατα, καλή μου” είπε, “το νόημα της ζωής, αν υπάρχει κάτι τέτοιο, ή μάλλον αν μπορεί να οριστεί, το

έχουν δώσει κατά τον πιο αριστουργηματικό και αξεπέραστο τρόπο οι συμπατριώτες σου, φιλόσοφοι, δραματουργοί, καλλιτέχνες, αλλά κυρίως η ελληνική μυθολογία. Βρες μου κάπου αλλού έναν θεό σαν τον Διόνυσο, σαν τον Πάνα, μια Αφροδίτη, μια Άρτεμη, έναν Απόλλωνα, έναν μοιχό Δία”.

»Ταξίδεψα σχεδόν σ’ όλο τον κόσμο, αναζητώντας όλες τις μορφές γνώσης, του μυαλού, των αισθήσεων, της φαντασίας και των συναισθημάτων. Έμπλεξα μερικές φορές και σε επικίνδυνα πράγματα, όπως ένοπλα κινήματα και ομάδες, πάντα βέβαια και αποκλειστικώς λόγω ερωτικών σχέσεων, αφού κοινωνικά ανήκα στους προνομιούχους. Συναισθηματικά, φιλοσοφικά και ιδεολογικά ήμουν εναντίον της βίας της εξουσίας, και της θεσμοθετημένης τάξης και πειθαρχίας. Δυστυχώς ο άνθρωπος μετέτρεψε τον άνθρωπο σε φονικό εργαλείο εναντίον της φύσης και του εαυτού του. Η απόλυτη κυριαρχία του ρασιοναλισμού έπληξε καιρία, όπως υποστηρίζει ο Μπλέικ, το πρωταρχικό δικαίωμα του ανθρώπου, το δικαίωμα στη φαντασία· η λογική είναι επανάληψη, η φαντασία είναι δημιουργία. Θα μπορούσε κανείς να περιγράψει ακριβέστερα την υποταγή της παιδείας στην εκπαίδευση;

»Πιστεύω πως ο ρασιοναλισμός και το γνήσιο τέκνο του, ο ανθρωποκεντρισμός, αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία οικοδομήθηκαν όλα τα κυρίαρχα φιλοσοφικά και ιδεολογικά δόγματα που διαμόρφωσαν τον σημερινό κόσμο. Ένα αδιέξοδο και αυτοκαταστροφικό κοινωνικό σύστημα, που αναπαράγεται μέσα από μύριες μορφές εξουσίας, βίας και βαρβαρότητας.

»Κόντευα τα σαράντα, όταν αποφάσισα να γυρίσω στο νησί. Το νόημα της ζωής για μένα είναι η μαθηματική θέση των Σούφι που σε οδηγεί στην αρμονία: Όταν έχω οχτώ και χαρίσω τα τρία, έχω έντεκα. Θέση που τονίζει την πρωταρχική αξία των συναισθημάτων έναντι των υλικών αγαθών. Πιστεύω πως μόνο ένας ευτυχισμένος άνθρωπος μπορεί να κάνει και τους άλλους ευτυχισμένους. Η προσωπική ευθύνη και συμπεριφορά, η προσωπική απελευθέρωση από το σύστημα και η επιλογή μιας άλλης συμπεριφοράς αποτελεί για μένα το κριτήριο για την ποιότητα του κάθε ανθρώπου. Μπορείς να δένεις κύκλο την αγάπη και ν' αφήνεις ελεύθερα τα ποτάμια των αισθήσεων να λούζουν το ανθρώπινο κορμί; Η ζωή έχει απύθμενο βάθος και ατέρμονους ορίζοντες και παραδείσους που μπορούμε να ανακαλύψουμε και να ζήσουμε. Αρκεί να απαλλάξουμε την ψυχή μας από τη βαρβαρότητα, τις αισθήσεις και τα συναισθήματά μας από την καταστολή, και τη φαντασία μας από την αβάσταχτη ομοιομορφία της καθημερινότητας. Τότε μόνον ίσως μπορέσουμε να συμβάλουμε στην καλύτερη ευση του κόσμου, όταν συνειδητοποιήσουμε ότι ο κόσμος δεν είναι έξω από μας αλλά εμείς είμαστε ο κόσμος. Όσο το ανθρώπινο ον θα περισφίγγεται από εξουσιαστικές σχέσεις, ανόητες προκαταλήψεις, απαγορεύσεις και ψεύτικες ανάγκες, καμιά συλλογική προσπάθεια, κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να αλλάξει την καταστροφική πορεία της ανθρώπινης κοινωνίας...»